

Применение программы позволяет облегчить процесс фотодокументирования, сократить временные затраты и упорядочить работу путем сохранения фотографий напрямую в электронное дело. Разработанная программа прошла апробацию и используется в лаборатории автора.

УДК 343.148 : 623.455

Синяков Ф. В., заступник директора Херсонського НДЕКЦ
МВС України,
e-mail: Fedor_herson@ukr.net
Задерій І. А., завідувач сектору дослідження зброї Херсонського
НДЕКЦ МВС України,
e-mail: Zaderiyivan@ukr.net

ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ЦІЛОГО ЗА ЧАСТИНАМИ ОБРІЗАНИХ ФРАГМЕНТІВ СТВОЛІВ, ЧАСТИН ЛОЖІ ТА ОБРІЗІВ МИСЛИВСЬКИХ РУШНИЦЬ

Боротьба з незаконним зберіганням вогнепальної зброї та її вилучення із незаконного обігу, з подальшим притягненням винних осіб до кримінальної відповідальності, є важливим напрямком діяльності правоохоронних органів. Досить часто із незаконного обігу вилучаються обрізи розповсюджених серед населення гладкоствольних мисливських рушниць. Розповсюдженість обрізів у кримінальному середовищі передусім зумовлена простотою їх виготовлення, доступністю боеприпасів, можливістю прихованого носіння, великою площею ураження на малих дистанціях тощо.

Виготовлення обрізу мисливської рушниці полягає в укорочуванні стволів та ложі зброї металоріжучим інструментом (у переважній кількості випадків звичайною ножівкою по металу або за допомогою кутової шліфувальної машини). У процесі виготовлення обрізу, злочинці не завжди намагаються приховати сліди злочинної діяльності та здебільшого не позбуваються відділених частин – стволів та прикладів. Вилучення обрізу та окремих частин і подальше їх дослідження дає можливість з'ясувати, чи складали до розділення обріз і стволи єдине ціле. Вирішення даного завдання можна здійснити декількома способами, з використанням прийомів і засобів трасології.

У практичній діяльності правоохоронних органів у злочинців найчастіше вилучаються обрізи та фрагменти відпиляних стволів і прикладів мисливських рушниць, а перед експертами ставиться завдання встановити, чи являли собою до розділення обріз і стволи (приклад) єдиним цілим – рушницею. Для вирішення питання встановлення цілого також можуть використовуватись прийоми та засоби трасології [3–7; 9].

Значна кількість слідів, що з'являються після розділення цілого на частини, не мають утворюючого об'єкта у звичайному його розумінні, тобто об'єкта у вигляді діючого «зі сторони» твердого, зі стійкою просторовою конфігурацією тіла, ознаки якого відобразились у слідах. Однак значна кількість слідів на частинах, що раніше складали єдине ціле, входять у коло понять трасології, і її дослідження відповідно проводиться прийомами трасології.

Відділення відбувається шляхом відчленування від одного об'єкта його частини іншими об'єктом, що заглиблюється у товщу першого. У особливостях рельєфу кожної площини відображуються ознаки об'єкта, який спричинив відділення, та механізм самого процесу впливу знаряддя відділення [3–4]. Сліди при відділенні формуються в умовах безперервного чергування тиску та ковзання слідоутворюючого об'єкта. Ознаки об'єкта, що спричинив відділення, набувають лінійного відображення. Але використовувати їх безпосередньо для встановлення цілого складно. Якщо відсутнє знаряддя відділення, то для порівняльного дослідження слідів на двох частинах можуть використовуватись лише загальні ознаки. Окремі ознаки рельєфу об'єкта, що спричинив відділення, суміщаються лише за умови, якщо відділення виконано тонким ріжучим інструментом. Однак у цих випадках треба мати на увазі, що на площинах відділення траси дзеркальні (незважаючи на те, що вони і конформні), бо вони відображають протилежні площини утворюючого об'єкта. Суміщення таких ознак свідчить про те, що порівнювані об'єкти розділені однаковим знаряддям [7; 9].

Разом з тим, існує велика група ідентифікаційних ознак, які використовуються при встановленні цілого об'єктів. Такі ознаки виникають до розчленування цілого. Саме той факт, що ознаки з'явилися до розділення, визначає саму можливість їх використання з метою ідентифікації. До таких ознак належать:

1. Форма та розміри предмета (однорідного чи складного) у цілому. Особливості матеріалу, з якого він та його частини виготовлені.

2. Структура поверхні – нерівність, наявність та будова рельєфних малюнків. Фарбування поверхні, наявність та особливості візерунків, написів, маркувальних позначень.

3. Наявність та особливості слідів від інструментів, що використовувались у процесі виготовлення предмета.

4. Ознаки, що виникають у процесі зберігання або (та) експлуатації предмета (плями, пошкодження, потертості тощо).

Якщо спільна площина у порівнюваних об'єктів відсутня, ідентифікація проводиться з використанням перелічених вище ознак, розташованих поза площиною розділення, але дозволяє встановлювати ціле прийомами трасологічної ідентифікації [6; с. 20–22].

У процесі дослідження вивчаються сліди розділення рушниці, які розташовані на зовнішніх торцевих поверхнях стінок стволів та планок обрізу і фрагментів відпиляних стволів, наприклад, у вигляді численних трас (взаємно паралельних валиків та борозенок). При цьому необхідно звертати увагу на товщину стінок стволів, наявність маркувальних позначень, наявність або відсутність покриття, слідів корозії тощо. Також детально вивчаються сліди відділення прикладу на задній торцевій поверхні ложі та на передній торцевій поверхні прикладу.

У подальшому, при взаємному порівнянні (методом зіставлення та суміщення) за слідами розділення цілої рушниці наданих обрізу, стволів та прикладу, встановлюються збіги:

1) ознак стволів обрізу рушниці та фрагмента стволів:

- загальні ознаки порівнюваних об'єктів:

- матеріал виготовлення та якість обробки металу;
- конструкція стволів (здвоєні, з'єднані між собою міжствольною та прицільною планками);

- спільна лінія розділення, яка відповідає за довжиною стволам мисливських гладкоствольних рушниць відповідної моделі;

- колір, ступінь корозії металу стволів;
- загальні розміри поперечних перетинів стволів;
- діаметр каналів стволів;
- ширина міжствольних і прицільних планок;
- конструкція міжствольних і прицільних планок;
- характер зовнішніх поверхонь прицільних планок;

- окремі ознаки порівнюваних об'єктів:

- особливості (форма, розміри, локалізація, ступінь вираженості) плям на металі стволів, що виникли у процесі їх експлуатації, та плям корозії (іл. 19–20);

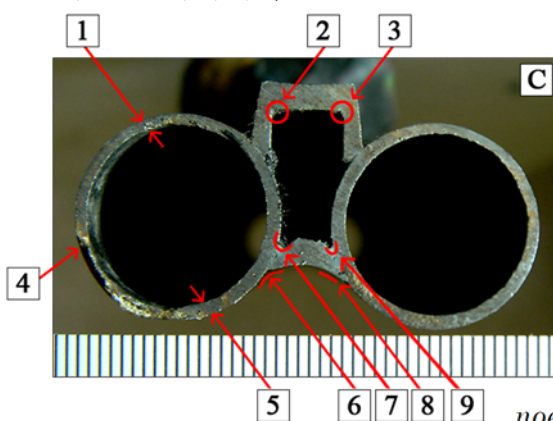
- кут розпилу стволів у вертикальній площині;

- товщина стінок лівого ствола в різних частинах (іл. 1–2, відм. 1, 5);

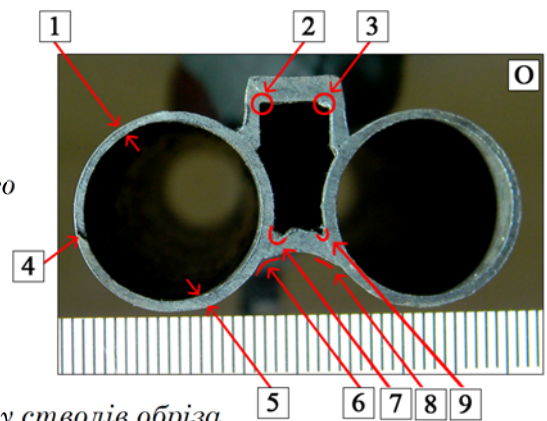
- кут з'єднання міжствольної планки зі стволами (іл. 1–2, відм. 6, 8);

- місце облому на торцевій поверхні стволів (іл. 1–2, відм. 4).

- місце з'єднання внутрішніх частин нижньої та верхньої міжствольної планки (іл. 1–2, відм. 2, 3, 7, 9).

Ілюстрації –
Збільшене
зображення
торцевої
поверхні дульного
зрізу стволів
(з розміткою)
та дзеркальне
збільшене
зображення
торцевої
поверхні дульного зрізу стволів обріза
(з розміткою)

Вирішення питання цілого за частинами відносно ложі обрізу рушниці та прикладу вирішується відповідно до методичних рекомендацій «Дослідження частин деревини та слідів її розділення» [1].

2) ознак ложі обрізу рушниці та прикладу (іл. 3–4):

- загальні ознаки порівнюваних об'єктів:

- колір деревини;
- форма і розміри слідів розділення на ложі обрізу і прикладі;
- наявність, розташування і розміри повздовжнього каналу у деревині ложі обрізу і прикладу;

- окремі ознаки порівнюваних об'єктів:

— особливості (форма, розміри, локалізація) тріщин деревини, що виникли у процесі експлуатації ложі і прикладу, а також у процесі утворення слідів розділення.

*Ілюстрація
3–4.
Суміщення
по граням
сліду
розділення
на
ложі обрізу
та сліду
розділення
на прикладі*

Виявлений у процесі дослідження комплекс збігів загальних та окремих ознак порівнюваних об'єктів (обрізу, фрагмента стволів і прикладу) індивідуальний, стійкий, і за відсутності суттєвих відмінностей, – остатній для висновку про те, що досліджуваний обріз, стволи та приклад є частинами одного цілого. Виявлені відмінності окремих ознак є несуттєвими та могли виникнути внаслідок деформації металу і деревини при розділенні цілого.

Отже, питання ідентифікації цілого за частинами обрізу мисливської рушниці, обрізаних стволів та ложі може бути вирішено комплексно шляхом дослідження слідів різної природи з використанням прийомів, а також засобів трасології.

Список використаних джерел:

1. Бухонський С. О. Дослідження частин деревини та слідів її розділення: методичні рекомендації. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2016. 29 с.
2. Обухов В.Е., Астапов А. Н., Косенков А. Б. Идентификация обреза гладкоствольного ружья по отпиленным стволам. *Теория и практика судебной экспертизы*. № 1(25). Москва, 2012. 223 с.
3. Грановский Г. Л. Основы трасологии. Особенная часть. Москва, 1974.
4. Грановский Г. Л. Основы трасологии. Общая часть. Москва, 1965.
5. Шевченко Б. И. Теоретические основы трасологической идентификации в криминалистике. Москва, 1975.
6. Майлис Н. П. Руководство по трасологической экспертизе. Москва : Щит-М, 2011. 344 с.
7. Майлис Н. П., Трасология и трасологическая экспертиза : курс лекций. Москва : РГУП, 2015.
8. Сегай М. Я. Криминалістика і судовба експертиза. Київ: 1957.
9. Майлис Н. П., Одинокіна Т. Ф., Соколова О. А. Трасология : підручник / під ред. Н. П. Майліс. Москва : Щит-М, 2011. 328 с.